

TROMJESECNI IZVJESTAJ HRCC-a O LJUDSKIM PRAVIMA, FEBRUAR – 15. MAJ 2000. GODINE

Tromjesečni izvjestaj HRCC-a zasniva se na redovnim i specijalnim izvjestajima međuvladinih i nevladinih organizacija. Cilj Izvjestaja je da pruži sažetu analizu problematike ljudskih prava, slučajeve i trendova koji utiču na sveukupnu situaciju u oblasti ljudskih prava u Bosni i Hercegovini u toku perioda obuhvaćenog izvjestajem. Za pitanja o konkretnim temama, treba se obratiti organizacijama koje izvještavaju o njima ili HRCC-u. Molimo vas da sve informacije za koje biste željeli da budu uključene u buduće izvjestaje posaljete putem faksa na #387-71-447-420 za Lene Madsen, Sirpu Rautio ili Erica Fréjabuea, ili e-mailom na adresu lene.madsen@ohr.int, sirpa.rautio@ohr.int, or eric.frejabue@ohr.int

.gif

- **Visoki predstavnik uvodi zabranu na sve transakcije društvenog zemljista**
- **Niz incidenata se desio u istocnom dijelu Republike Srpske sa pocetkom sezone povratka**
- **SFOR je priveo 3 osobe optuzene za ratne zlocine, ukljucujuci i osobu na najvisem položaju dosada**
- **UNMIBH i OHCHR objavili izvjestaj o trgovini ljudima – vise od 180 zena koje su bile predmet trgovine otkrivene su u BiH u periodu od marta 1999. godine**
- **Djecija ambasada otvara otvorenu liniju za pomoc zlostavljanoj djeci; u dva mjeseca primljeno 362 poziva**
- **Koraci ka nepristranom i neovisnom sudstvu; u oba entiteta stupili na snagu kljucni zakoni**
- **U Republici Srpskoj imenovana tri ombudsmena**

Pravo na povratak/Pravo na imovinu

Razvoj događaja vezan za imovinske zakone

1. **Zabrana dodjele drustvenog zemljista:** Dana 27. aprila 2000. godine Visoki predstavnik je nametnuo odluku o zabrani dodjele drustvenog zemljista u oba entiteta. Ovom Odlukom se produzuje vaznost Odluke donesene 26. maja 1999. godine kojom se zabranjivala dodjela odredjenih kategorija drustvenog zemljista kao sto je drustveno zemljiste koje se koristi u kulturne ili vjerske svrhe. Namjera Odluke je bila da se zabrani dodjela drustvenog zemljista za izgradnju novih stambenih jedinica koje bi bile dodijeljene na diskriminatorски način u korist jedne etnicke grupe. Odlukom se odredjuje da OHR može dati lokalnim organima vlasti pismeno izuzeće od Odluke ukoliko relevantni lokalni organi vlasti mogu dokazati da njihova predložena dodjela služi legitimnom drustvenom cilju i da će svaka izgradjena jedinica biti dodijeljena bez diskriminacije.
2. **Produženje roka za kupovinu stanova u Federaciji:** Vlada Federacije je proizvela rok za kupovinu stanova do 6. septembra 2000. godine za one osobe koje nisu bile raseljene iz svojih drustvenih stanova. To je uradjeno zbog informacije da je samo mali procenat osoba koje imaju pravo na kupovinu stanova zapravo to i uradio. Ovo se ne odnosi na one osobe koje su procesu ponovnog stupanja u posjed u drustvenu imovinu i koje će u skladu sa sada vazecim zakonom imati pravo da otkupe svoje stanove dvije godine nakon sto zaista stupe u posjed tih stanova.
3. **Istek roka za podnosenje zahtjeva za povrat stanova u Republici Srpskoj:** Rok za podnosenje zahtjeva za povrat stanova u RS-u je istekao 19. aprila 2000. godine. Medjutim, osobama koje su podnijele ili pokusale podnijeti svoje zahtjeve nadleznim organima vlasti u datom roku ali koje su naisle na teskoce dat je rok do

18. juna 2000. godine da podnesu zahtjev Komisiji za imovinska pitanja izbjeglica i raseljenih lica (CRPC). Kategorije osoba koje su u to ukljucune su one osobe koje su pokusale da podnesu zahtjev nadležnom organu za stambena pitanja prije isteka roka od 19. aprila ali koje su u tome bile spriječene i koje mogu dokumentima potkrijepiti svoje neuspjesne pokuse; osobe koje su uspješno podnijele zahtjeve ali koje nisu dobile odluku u roku od 45 dana; i one koje su dobile negativnu odluku od organa nadležnog za stambena pitanja mogu podnijeti zahtjev CRPC-u.

4. **Usvajanje Zakona o privatizaciji društvenih stanova:**

Dana 28. aprila 2000. godine, Narodna skupština Republike Srpske je usvojila Zakon o privatizaciji društvenih stanova, uključujući i amandmane koje je u zadnji čas predložila Vlada. Među amandmanima je i član koji regulira da nema određenog perioda korištenja društvene imovine prije nego se korisniku dozvoli da kupi stan; kao i član kojim se dozvoljava mogućnost zamjene društvene imovine. U vrijeme pisanja ovog izvještaja cijeli tekst zakona još nije bio dostupan.

Implementacija imovinskih zakona:

Azurirani statistički podaci:

Broj	Federacija	RS	BiH
Zahtjevi	115,179	95,875	210,054
Odluke	38,310 (33%)	17,697(18%)	56,007 (26.6%)
Povrat	15,565 (14%)	6,696 (7%)	22,261 (10.6%)

Statistički podaci su vazeci za period do kraja marta 2000. godine. Ove brojke NE ukljucuju Brcko. Brojke su zasnovane na izvještajima koje su dostavile same općine i one samo daju opću naznaku trendova.

6. **Opci trendovi:** U toku perioda koji je obuhvaćen ovim

izvjestajem u nekim dijelovima BiH zapazen je pozitivni trend u obradi imovinskih zahtjeva i implementaciji imovinskih odluka ukljucujuci i CRPC odluke. Pa ipak, znacajan broj organa nadleznih za stambena pitanja (posebno u kantonima broj 7, 8 i 10) nisu ucinili napredak u obradi zahtjeva za povratak nepokretne imovine kao i privatnih i drustvenih stanova. Stoga je vrijedno zapaziti da su gorenavedeni statisticki podaci koji se odnose na Federaciju znatno manji zbog lose implementacije u kantonima pod hrvatskom kontrolom. Neki organi nadlezni za stambena pitanja, kao i sudovi, pogresno tvrde da ih nedostatak alternativnog smjestaja za privremene korisnike sprecava da implementiraju zakone. Osim toga, ocito je da neki duznosnici organa nadleznih za stambena pitanja odbijaju da osiguraju alternativni smjestaj osobama koje imaju pravo na takav smjestaj u skladu sa imovinskim zakonima.

7. **Uspjeh u implementaciji u Unsko-sanskom kantonu:** Implementacija imovinskih zakona se najbolje odvija u Kantonu broj 1 (Una-Sana). Svih osam opcina demonstriraju ne samo poboljsanu stopu odlucivanja po zahtjevima nego isto tako i znacajnu stopu ponovnog uvođenja u posjed vlasnika i nosilaca stanarskih prava. Na primjer, u **Bihacu** odluke su izdate u otprilike 76% slucajeva i za drustvenu i za privatnu imovinu a do uvođenja u posjed prvobitnog nositelja prava doslo je u nekih 13% slucajeva koji se odnose na drustvenu imovinu i otprilike 30% slucajeva koji se odnose na privatnu imovinu. Napredak je najocitiji u **Velikoj Kladusi** gdje su odluke izdate u 94% svih slucajeva za drustvene imovine i 100% svih slucajeva privatne imovine. U 24% slucajeva drustvene imovine su za rezultat imali ponovno uvođenje u posjed imovine i 41% slucajeva privatne imovine su imali isti rezultat. Velika Kladusa ce vjerovatno biti prva opcina u BiH u kojoj su po svim slucajevima izdate odluke.
8. **Implementacija imovinskih zakona se i dalje najsporije**

odvija u područjima pod hrvatskom kontrolom: Proces implementacije imovinskih zakona je i dalje blokiran u općinama pod hrvatskom kontrolom. U općini **Mostar Jugozapad**, na primjer, novi šef ureda za stambena pitanja je imenovan tek početkom aprila nakon što je ranijeg šefa smijenio Visoki predstavnik u novembru 1999. godine. U općini **Mostar Zapad** imenovan je novi šef ureda za stambena pitanja i iako su izdate neke odluke do danas danije nije izvršena ni jedna delozacija. Međutim, ima i nekih pozitivnih trendova: u novom uredu u općini **Mostar Jugozapad** imenovan je određeni broj osoblja; u **Capljini** su imenovani dužnosnici nadležni za stambena pitanja i definiran je mandat komisije koja se bavi višestrukim korisnicima. Prve obavijesti o delozacijama su izdate u općini **Mostar Zapad** u martu mjesecu; prva prisilna delozacija je izvršena u **Ljubuskom** u aprilu mjesecu; a u **Stocu** je prva odluka izdata sredinom aprila. U **Drvaru** je ured za stambena pitanja primao i odlucivao po zahtjevima u martu mjesecu i tada su izdali 13 odluka. Uprkos ovih pozitivnih trendova još uvijek treba vidjeti da li su novi organi vlasti nadležni za stambena pitanja spremni da počnu implementaciju imovinskih zakona.

9. **Implementacija zakona u RS je i dalje spora:** U toku izvještaja koji pokriva ovaj izvještaj doslo je do manjeg poboljšanja u implementaciji imovinskih zakona u RS-u. Ukupna stopa i dalje ostaje niza od one u Federaciji. Međutim, trebalo bi zapaziti da je ovo djelimično uzrokovano činjenicom da su zakoni u RS-u usvojeni osam mjeseci nakon što su ih usvojili organi vlasti u Federaciji. Organi vlasti RS-a su sporo identificirali alternativni smjestaj i u cjelini višestruko korištenje je i dalje nerijeseno. Iako je 19. aprila 2000. godine istekao rok za podnošenje zahtjev za povrat društvene imovine, organi vlasti RS-a nisu osigurali iseljenje iz imovine za koju nisu podneseni zahtjevi za povrat u cilju omogućavanja alternativnog

smjestaja.

10. **Prijetnje upucene organima nadleznim za stambena pitanja u nekim dijelovima BiH:** U toku perioda koji pokriva ovaj izvjestaj jednom broju organa nadleznih za stambena pitanja a koji su odgovorni za implementaciju imovinskih zakona upucen su prijetnje i uvrede. U **Cazinu** (Fed) sefu odjela za stambena pitanja su upucene brojne prijetnje u toku mjeseca februara i aprila a sef OMI-ja u **Banja Luci** je dao ostavku na funkciju nakon upucenih prijetnji. Taj sef je bio pod velikim pritiskom da ne vrsi delozacije Srba iz Hrvatske i demobiliziranih boraca koji koriste imovinu. Krajem aprila u **Bijeljini** (RS) sefu odjeljenja nadleznom za stambena pitanja nanesene su tjelesne povrede nozem. Dana 29. aprila, sefa odjela nadleznog za stambena pitanja u **Stocu** je pretukao jedan navodni višestruki korisnik koji je takodjer pokusao da mu nanese povrede nozem. Zrtva napada je sa ozbiljnim povredama primljena na bolnicko liječenje. Lokalna policija nije reagirala na adekvatan nacin i slucaj je prijavljen IPTF-u. Nakon toga je IPTF izdao dva izvjestaja o neizvršavanju duznosti od strane lokalne policije i nastavit ce da nadgleda istragu koju lokalna policija vodi o incidentu. Cini se da su ovi napadi desili kao reakcija na razvoj dogadjaja u implementaciji imovinskih zakona u tim podrucjima.
11. **Pravilo 7.16 PIK-a rezultiralo skidanjem kandidata sa kandidatskih lista:** Od uvođenja pravila 7.16 PIK-a (Privremene izborne komisije) u decembru 1999. godine ukupno je skinuto 54 kandidata sa kandidatskih lista za općinske izbore; 52 kandidata su skinuta prije izbora i 2 nakon izbora. U skladu sa ovim pravilom osobe koje koriste imovinu vezano za koju postoji administrativna odluka, odluka CRPC-a, ili sudska odluka mogu biti skinuti sa kandidatske liste. Pravilo se isto tako primjenjuje na predstavnike koji obavljaju funkciju ali jos ni jedan nije smijenjen. Prema izvorima OSCE-a uz svakog skinutog kandidata jos nekoliko njih se

dobrovoljno iselilo iz imovine koju su koristili.

12. **Potreba za alternativnim/ nuznim smjestajem:** Uz umjeren uspjeh u nekim podrucjima vezano za implementaciju imovinskih zakona, alternativni smjestaj sve vise postaje problem. On je najukutniji za nezakonite korisnike koji, u skladu sa vazecim imovinskim zakonima nemaju pravo na alternativni smjestaj kada su delozirani, a ako su raseljena lica imat ce pravo na to u skladu sa *Zakonom o izbjeglicama i raseljenim licima*. U nekim podrucjima, a narocito u Sarajevu, lokalni organi vlasti nisu voljni da ponude alternativni smjestaj nezakonitim korisnicima koji su raseljena lica uprkos njihove zakonske obaveze da to urade. U slucajevima kada delozirane osobe spadaju u ugrozene kategorije stanovnistva ukljucujuci bivse logorase, zrtve silovanja ili druge za koje povratak mozda nije održiva opcija, ovo otkriva potrebu za stambenim jednicima za humanitarne svrhe. Neke općine su se nedavno obratile medjunarodnoj zajednici koja insistira na implementaciji imovinskih zakona i zvanicno zatrazile jednogodisnje produzenje prava privremenih korisnika zbog ocitog nedostatka alternativnog smjestaja.
13. **Privremena sekundarna dodjela stanova:** Ima indikacija da u cijeloj BiH postoji zloupotreba općinskih stambenih fondova koji bi se inace mogli koristiti za alternativni smjestaj . Postoje izvjestaji da, na primjer, u Sarajevu organi nadlezni za stambena pitanja osiguravaju sekundarnu smjestaj ljudima koji ne ispunjavaju kriterije definirane u zakonima. U mnogim općinama postoje indikacije da se dostupni stambeni fond dodjeljuje duznosnicima i drugim uticajnim osobama prije nego se koristi za smjestaj iz humanitarnih i socijalnih razloga.
14. **Granicna policija kao nezakoniti korisnik:** Granicna policija u **Trebinju** (RS) radi u jednoj privatnoj kuci koju posjeduje i za koju je u skladu sa zakonom raseljeno lice bosnjacke nacionalnosti podnijelo zahtjev

za povrat. Nakon mnogih pokusaja medjunarodne zajednice u Trebinju da rijesi problem, jedinica policije je izmjestena 26. aprila 2000. godine i sad je iznajmila nove prostorije cije vlasnistvo se ne osporava.

15. **Budzeti odjela nadleznih za stambena pitanja/OMI-ja su i dalje neadekvatni:** Medjunarodna zajednica je i dalje ukljucena u budzetske procese lokalnih organa nadleznih za stambena pitanja. Jos uvijek u budzetima se ne osiguravaju resursi potrebni za ispunjavanje obaveza vezanih za implementaciju imovinskih zakona, kao i da bi se osigurala privremena rjesenja za one koji su raseljeni bez kršenja prava drugih.
16. **Federacija nije isplatila kompenzaciju vlasnicima na Livno-Glamoc poligonu:** Uprkos ponovljenih zahtjeva vlasnika imovine, organi vlasti Federacije do sada nisu osigurale placanje velikoj vecini vlasnika cija imovina je obuhvacena postupkom eksproprijacije radi izgradnje Livno-Glamoc poligona. Eksproprijacija obuhvata zemljiste u posjedu otprilike 250 registrovanih vlasnika (ukupan broj je oko 700 vlasnika), a cija imovina je smjestena u blizini vojnog centra za obuku u Livnu i Glamocu (Kanton broj 10). Do danas, Federacija je odvojila 250.000 KM za nadoknadu vlasnicima imovine ali je tu nadoknadu isplatila samo trojici vlasnika. Dana 29. novembra 1999. godine Dom za ljudska prava je izdao Privremene mjere u ime 11 podnosilaca zahtjeva naredjujuci Federaciji da se "uzdrzi od bilo kakvih aktivnosti posebno nastavka vojnih vjezbi koje bi dalje uzrokovale dalju stetu na imovini podnosilaca zahtjeva." Samo u aprilu mjesecu, jos 46 slucajeva vlasnika cija je imovina obuhvacena je dostavljeno Domu za ljudska prava.

Pravo na povratak/Povratak i incidenti vezani za povratak

"Ovaj dio Izvjestaja stavlja poseban akcenat na informacije vezane za povratak a koje su znacajne iz perspektive ljudskih prava"

Opće informacije:

17. **Povećanje broja manjinskih povrataka:** U toku prva tri mjeseca 2000. godine ukupno je registrovano 7.377 manjinskih povrataka u cijeloj Bosni i Hercegovini. To predstavlja četverostruko povećanje u poredjenju sa istim periodom prošle godine kada je registrovano samo 1.700 manjinskih povrataka.
18. **U Federaciji usvojeni zakoni u raseljenim licima:** Dana 21. Marta 2000. Godine 2000. Godine, Dom naroda u Federaciji je usvojio *Zakon o raseljenim-prognanim osobama i povratnicima u Federaciju Bosne i Hercegovine*. Usvajanje ovog zakona znaci da su sada na snazi i drzavni i entitetski zakoni koji omogućavaju entitetskim ministarstvima za izbjeglice i raseljena lica da pocnu ponovnu registraciju. Tako ce se odrediti broj osoba u BiH koje jos uvijek trebaju trajno rjesenje svog statusa raseljenog lica.

U Republici Srpskoj:

20. **Povećane tenzije u istocnom dijelu Republike Srpske:** Tenzije su bile u porastu kako se proces povratak ubrzao i kako je do njega doslo u podrucjima koja su ranije bila zatvorena za povratak. U februaru je UNHCR izvijestio o povećanim tenzijama u **Zvorniku**, u Janji (opcina **Bijeljina**) i Koraju (opcina **Lopare**). U Koraju, sigurnosi uvjeti su se pogorsali i rezultirali u nekoliko incidenata. U februaru, u Janji su desili su incidenti u kojima su bacane bombe kao i drugi incidenti nakon kojih je doslo do ozbiljnih tenzija izmedju zajednice bosnjackih povratnika i raseljenih Srba.
21. Dana 1. februara pocelo je ciscenje kuca u Konjevic Polju i Pobujama u opcini Bratunac sto je bio prvi korak u procesu povratka u **Bratunac**. Nije bilo izvjestaja o incidentima uprkos cinjenice da je vecinu dana broj ucesnika prelazio 100 ucesnika. Druga faza je pocela 26. februara uz to da je jos 77 glava domacinstava uzelo ucesce u aktivnostima ciscenja. Lokalna policija je

nadgledala ove radove. I u općini **Vlasenica** su prvi koraci u procesu povratka poceli 19. februara kada je otprilike 250 osoba pocelo sa ciscenjem kuca (otada se broj znacajno smanjio). Krajem marta u **Srebrenicu** se vratio prvi Bosnjak (stariji muskarac).

22. U **Prnjavoru** je u mjesecu martu zabiljezeno nekoliko incidenata usmjerenih protiv Bosnjaka. Dana 12. marta minirana je radnja jednog Bosnjaka; 12. marta minirana je kuca jednog povratnika; 21. marta eksplodirala je rucna bomba za vrijeme dok su povratnici cistili imanje; 26. marta kamenovana je jedna bosnjacka kuca. Lokalna policija je prvobitno smatrala da su incidenti bili izazvani "arogantnim i provokativnim ponasanjem povratnika", medjutim, u aprilu su uhapsena 3 mladica, koji su prema navodima priznali da su bili umijesani u ove incidente, ali su kasnije oslobodjeni.
23. U mjesecu aprilu, broj ovakvih samoorganizovanih povrataka raseljnih lica bosnjacke nacionalnosti iz Kantona Sarajevo u predratna mjesta stanovanja u općinama u RS se povecao. Do povratka cesto dolazi bez icipije pomoci a povratnici zive u rusevinama svojih predratnih domova. U sela u MZ Miljevina, općina **Foca/Srbinja** od 1. aprila se vratilo nekih 100 do 150 osoba. Nastanili su se u satorskim naseljima na sedam lokacija, i otpoceli su sa ciscenjem porusenih kuca i zapustenih polja. Nisu zabiljezeni incidenti u vezi sa sigurnoscu ovih ljudi. Prvi samoorganizovani povratak u **Zepu** izvršen je 20. aprila. Dvadeset devet raseljenih osoba sa podrucja Sarajeva vratilo se u cetiri sela, a 20 osoba je prenocilo. Drugi samoorganizovani povratak u **Rogaticu** izvršen je 27. aprila. Vise od 100 osoba se najavljenog dana pridruzilo konvoju a vecina je koristila ovu priliku za obilazak svoje unistene imovine. Otprilike 45 osoba je ostalo u tri sela pod satorima.
24. Tokom aprila otprilike 350 (250 prenocilo) osoba posjetilo je sela Cela, Gomjenicu i Trnopolje u općini

Prijedor, a prenocili su u satorima. Sedamnaest glava domacinstava vratilo se iz Sanskog Mosta u selo Bastasi blizu **Banje Luke**. Ovo je prvi put da se grupa gradjana bosnjacke nacionalnosti vraca u opcinu Banja Luka. Glavni pokretac nedavnog povratka u Bastase je poboljsana implementacija imovinskih zakona u **Sanskom Mostu**. Dana 20. aprila, općinski vijećnici bosnjacke nacionalnosti su uselili u **Srebrenicu**, u dva objekta koje je obnovila jedna nevladina humanitarna organizacija.

25. Tokom aprila, doslo je do nekoliko incidenata u vezi sa imovinom osoba manjinske nacionalnosti. Zapaljena su ulazna vrata jedne kuće pripadnika manjinske nacionalnosti u urbanom dijelu **Pala**. Jedan povratnik, koji se bio vratio kako bi se uvjerio u sigurnosne uslove, dobijao je prijetice telefonske pozive tokom noci. U jednom drugom incidentu usmjerenom na povratnike pripadnike manjina u ruralne dijelova Pala, bacena je rucna bomba otprilike 300 m od tek obnovljene kuće povratnika, a kroz krov je ispaljen pusani hitac. Sve incidente istrazuju IPTF i lokalna policija.
26. Dana 9. aprila 2000. godine, rano ujutro, bacena je eksplozivna naprava na Merhamet (lokalna nevladina humanitarna agencija) u **Kotor Varosi**, nanoseci stetnu na fasadi objekta kao i na vozilima Merhameta. Niko nije povrijedjen. Prema IPTF-u, lokalna policija je tog istog dana privela dvije osumnjicene osobe. Medjutim, nakon ispitivanja su pustene. Lokalna policija je ispitala jos 20 osoba i istraga se nastavlja.
27. Dana 10. aprila, sef OMI u **Bijeljini** je izboden nozem i zadobio je teske tjelesne povrede. Istraga je utvrdila da je napadac raseljena osoba iz Tuzle, koja je bila nezadovoljna nacinom na koji je OMI radio na njegovom predmetu. Pocinilac je uhapšen i osudjen na 60 dana zatvora. ŠVidi stav 9 gore za opis ostalih incidenata u vezi sa smjestajem.Ć

U Federaciji:

29. **Granicni spor oko Tiskovca riješen:** Prema Sporazumu o drzavnoj granici izmedju BiH i Hrvatske, hrvatski kontrolni punkt, koji je ometao slobodu kretanja povratnika u selo **Tiskovac**, koje se nalazi na najjužnijem dijelu teritorije Kantona br. 1 Švidi izvjestaj [HRCC iz septembra 1999. godine, stav 17Ć](#), nalazi se na hrvatskom a ne na bosanskom teritoriju. Sesnaest povratnika srpske nacionalnosti koji se se vratili u ovo selo je sada prijavljeno kod općinskih organa u Bihacu, te mogu uglavnom slobodno prelaziti iz područja u područje preko kontrolnog punkta. Hrvatska policija trenutno uglavnom omogućava građanima BiH i stanovnicima Tiskovca (povratnicima i posjetiocima) prelazak preko kontrolnog punkta u toku dana. Dana 25. aprila, preko punkta je dozvoljen prelazak sedmorici posjetilaca iz Beograda, jer je svaki mogao dokazati status predratnog mjesta stanovanja u tom području. Lokalna policija, drugi lokalni organi, ugovaraci i druge agencije i dalje ne mogu prelaziti punkt, što sprečava neophodnu rekonstrukciju i drugu potencijalnu pomoc.
30. U toku februara ulazu se napori na delozaciji stanovnika "mudzahedina" iz mjesta Bocinje (u općini **Maglaj**), nakon sto je CRPC donio 180 rjesenja o imovinskim zahtjevima stanovnika tih sela srpske nacionalnosti. Naredni korak koji treba poduzeti je deloziranje privremenih stanara, koji ne samo da blokiraju povratak raseljenih osoba srpske nacionalnosti nego i indirektno sprečavaju povratak građana bosnjacke nacionalnosti na imovinu koju trenutno zauzimaju raseljene osobe srpske nacionalnosti.
31. U mjesecu aprilu doslo je do ubrzanja spontanih povrataka u Kanton br. 1, posebno u općine **Kljuc i Bosansku Krupu**, koje su bile područja u koja se vratio veoma mali broj ljudi od 1996. godine. Vise od 50 građana srpske nacionalnosti se vratilo u Kljuc a postoje indikacije da slijedi povratak mnogo veceg broja

ljudi i iz RS i SRJ. Također je porastao broj obilazaka kuca u svrhu ciscenja i sjetve.

32. **Studija o pracenju stanja povratnika: Izbjeglice koje se vraćaju u Kanton Tuzla, Bosna i Hercegovina:** U januaru 2000. godine, UNHCR je izradio studiju o stanju povratnika u Kanton 3 (Kanton Tuzla) koja je ciljana na nedavne repatriite (i povratnike i raseljene osobe), koji su uglavnom raseljeni sa teritorije RS, stanovnike tranzitnih centara i Rome. UNHCR je obavio 226 razgovora o pitanjima koja se odnose na sigurnost, prijavu prebivalista i izdavanje dokumenata, zapošljavanje, obrazovanje, dostupnost socijalnih usluga, penzije i dostupnost javnih usluga. UNHCR je utvrdio mnoga podrucja gdje postoji zabrinutost u pogledu osiguranja odrzivosti povratka. Od cetvrtine ispitanika je trazeno da plaćaju ratni porez, bilo u toku boravka u inostranstvu bilo pri povratku u BiH. Izuzetno mali procenat (3%) ispitanika je obezbijedilo zaposlenje od kada su se vratili, dok je odgovarajuće visok procenat navelo da im je zaposlenje trenutno osnovna briga. Od ispitanika koji ispunjavaju uslove za penzionisanje, 34% nije bilo u mogucnosti ostvariti penziju a 26% ispitanika je navelo da ima problema sa dobijanjem struje, telefona i/ili vode.
33. Postoji nekoliko pitanja koja su posebno hitna za romsku populaciju. Nivo povjerenja Roma u policiju je veoma nizak. Stopa zaposlenosti Roma koji su bili ispitani bila je manja od 2% a ucesce romske djece u obrazovnom procesu je svega 9%, za sto mnoge porodice nalaze razlog u finansijskim teskocama te ih stoga ne mogu slati u skolu.
34. Od ispitanih osoba koje zive u tranzitnim centrima, otprilike 50% spada u izuzetno ugrozene osobe (EVI), od kojih veliki dio nije u mogucnosti vratiti svoju imovinu, a niti jedna od ovih osoba nema zaposlenje.
35. **Studija o položaju spolova: "Obeshrabrujuci izgledi – zene pripadnice manjinskih naroda: prepreke njihovom**

povratku i reintegraciji": UNHCR je u aprilu (uz pomoc OHCHR-a) izradio izvjestaj o trenutnoj situaciji i konkretnim preprekama koje stoje pred povratkom i integracijom i sa kojima se suocavaju zene raseljena lica i povratnici. Predmet ove studije su porodice u kojima je nosilac domacinstva zena, neudate zene i izuzetno ugrozene zene bez obzira na nacionalnost.

36. **U studiji su utvrdjene tri konkretne prepreke za povratak zena iz kategorija koje su ispitane**: (1) nepostojanje porodice ili drustvene podrške, (2) osobna sigurnost, i (3) psiholoska trauma. Uglavnom je utvrdjeno da je njihov strah of povratka (bez obzira da li je opravdan ili ne) uvecan nepostojanjem porodice ili drustvene podrške ili psiholoskim traumama. Sto se tice dostupnosti pomoci za obnovu objekata, utvrdjeno je da ne postoje zajednicki (za cijelu BiH) kriteriji za primaocce pomoci za obnovu. Cesto nije bilo jasno da li se zene odredjuju kao prioriteti ili se zanemaruju u slucajevima davanje ove vrste pomoci, niti cak da li se ta pomoc jednako rasporedjuje. Iznesena je posebna zabrinutost povodom principa "sredstva nakon povratka", koji moze staviti u neravnopravan polozaj one osobe kojima je potrebna pomoc u cuvanju djece, zenama samicama ili starijim i/ili nepokretnim zenama. Sto se tice povrata imovine, u izvjestaju se izrazava pohvala za ozbiljne napore koji se ulazu kako ugrozene zene ne bi bile prepustene sebi, bilo u pogledu pracenja delozacija, dodjeljivanja alternativnog smjestaja ili preraspodjele nepotrazivanih stanova.
37. Druga pitanja, kao sto je gonjenje optuzenih za ratne zlocine, zadovoljavajuca spolna i nacionalna zastupljenost u policijskim snagama, dostupnost i kvalitet zdravstvene zastite, mogucnosti zaposljavanja i dostupnost obrazovanja i strucnog usavrsavanja, takodjer su bila razmatrana kao faktori koji uticu na potencijal za povratak i/ili integraciju. U izvjestaju je utvrdjeno da ce zene, ukoliko ne dodje do pomaka, i dalje biti

marginalizirane a njihov potencijal za povratak i/ili integraciju doveden u pitanje.

38. U skladu sa *Platformom za djelovanje iz Bejinga*, ovom se studijom veoma preporučuje aktivna i vidljiva politika usmjeravanja perspektive razvoja položaja spolova u svaku politiku i programe na kojima rade i međunarodni faktori i lokalne vlasti radi procjene uticaja odluka na žene, odnosno muškarce. U studiji se takodjer preporučuje unapredjenje kolektivnih programa za povratak, uključivanjem porodica u kojima je žena nosilac domaćinstva i žena samica u programe za povratak ostalih porodica, da bi se na taj način umanjio strah od povratka, koji su pokazale mnoge ispitane žene, kao i dala društvena podrška onima koji se slobodno i istinski odluče na povratak. Pored toga, iako se konstatira potreba da se nastavi sa promoviranjem i pružanjem podrške manjinskom povratku, takodjer će biti potrebno iznaci i druga trajna rješenja, kao što je integracija i naseljavanje u lokalnoj zajednici, za one koji se ne mogu vratiti iz valjanih razloga ili one koji se ne žele vratiti.

Vladavina prava provodjenje zakona i sudstvo

Provodjenje zakona :

36. **Krsenja ljudskih prava od strane policije:** Dana 1. marta 2000. godine, javni tužilac iz Sokoca podigao je optužnice protiv devet bivših policajaca RS zbog navoda o nezakonitom ponasanju u toku istrage ubistva zamjenika načelnika Centra javne bezbjednosti Pale, Srdjana Knezevica, u avgustu 1998. godine. Među optuženima se nalazi bivši šef uniformirane policije MUP-a RS, Ljubisa Savic, šef krim službe CSB Pale, Spasoje Camur i načelnik CSB Pale, Momir Vukovic. Ukupno gledajući, navodi optužnice za ovih devet optuženih su: nezakonito lišavanje slobode, uzimanje izjava pod prisilom, maltretiranje za vrijeme vršenja službene dužnosti,

nezakonit pretres, nepruzanje pomoci i djelo neovlasćenog fotografiranja. Bivši šef uniformirane policije MUP-a RS je optužen za sva gore navedena djela, izuzev neovlasćenog fotografiranja. Nakon neovisne istrage koju je proveo UNMIBiH/IPTF, utvrđeno je da je sedam optuženih učestvovalo u nezakonitom lišavanju slobode i mučenju i maltretiranju četrnaest osumnjičenih osoba i svjedoka. Od nekoliko privedenih su također iznudjena priznanja i tjerani su da potpisuju inkriminirajuće izjave. Švidi Javni izvještaj UNMIBiH-HR0-a 1/99, vanjska distribucija. Gore navedene optužnice predstavljaju pozitivan korak prema sudskoj neovisnosti i policijskoj odgovornosti.

37. **Trgovina ljudima u svrhu prostitucije:** Dana 12. maja 2000. godine, UNMIBiH i OHCHR su izdali zajednički izvještaj *"Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zbirni izvještaj nakon združenog projekta o trgovini ljudima koji je vodila Misija UN-a u Bosni i Hercegovini i Ured visokog komesara za ljudska prava"*. U izvještaju se objasñjava rad međunarodne zajednice na rastućim problemima trgovine u Bosni i Hercegovini i sastoji se od pregleda zabilježenih incidenata u vezi sa ovom trgovinom u vremenskom periodu od otprilike 18 mjeseci. Izvještaj daje kontekst u kojem se problem javlja i ilustrira onaj dio kojim se bave državni faktori najviše način rada policije i sudova i utvrđivanje nedostataka. Njime se također odgovornost pridaje državi u rješavanju ovih problema, te ilustrira kako se na praktičan i stvaran način može iskoristiti okvir ljudskih prava u borbi protiv ozbiljnih kršenja ljudskih prava u Bosni i Hercegovini.
38. U periodu između marta 1999. godine i marta 2000. godine, UNMIBH je identificirao 40 slučajeva trgovine ili moguće trgovine ljudima, gdje su predmet trgovine bile 182 žene. Otkrivene su također i mnoge druge žene koje su se našle u sličnim okolnostima a koje nisu željele pomoć. BiH je postala značajno odrediste za žene

koje se dovode kao predmet trgovine iz istocne Evrope. Medjutim, postoji malo dokaza u prilog tome da je Bosna i Hercegovina tranzitna zemlja (za razliku od izbjeglica, azilanata ili nezakonitih migranata). Istrazivanje koje je provedeno nije se konkretno fokusiralo na trgovinu zenama prema vani ali se cini da BiH nije veliki izvor za ovakvu djelatnost.

39. Prema izvjestaju, drzavni organi su uglavnom radili na gonjenju zrtava a ne zastiti njihovih prava, i ne gone se trgovci zenama i svodnici. U sudskim postupcima, zrtvama su cesto bila uskracivana osnovna prava na odbranu i usluge prevodioca. Organi u potpunosti ne razumiju kompleksnosti trgovine ljudima i ne shvataju koji opseg ona ima. Provodjenje zakona se cesto zanemaruje, bilo otvoreno bilo cutanjem ili nedjelovanjem, a agencije za provodjenje zakona ne suradjuju djelotvorno ni preko internih ni preko medjunarodnih granica. Medjutim, izgleda da postoje dokazi da agencije za provodjenje zakona i drugi relevantni organi zele da dobiju sira saznanja o ovim pitanjima i da se usmjere na lokalne predstavnike ovih aktivnosti na trgovini ljudima, kao i da se pozabave aspektom ove trgovine koji spada pod organizirani kriminal.
40. **Krivicna djela seksualnog zlostavljanja i nedjelovanje policije:** S nesmanjenom ucestaloscju dolaze uznemirujuci izvjestaji o nedjelovanju policije u slucajevima nasilja u porodici i seksualnog zlostavljanja, kako ilustruju dva slucaja koja su se desila nedavno. U prvom slucaju, policajac iz Centra javne bezbjednosti Zvornik je optuzen za silovanje dvije djevojke. Otac je prijavio incident u lokalnoj policijskoj stanici ali deurni policajci nisu zaprimili tuzbu. Kada je policija konacno ispitala zrtvu, dozvolilo se inkriminiranom policajcu da bude prisutan u prostoriji. UNMIBiH je zahtijevao da CSB provede nezavisnu istragu. U Kantonu br. 4, policajac je prekinuo ponocni poziv kcerke koja je zvala policiju u

pomoc jer je otac prijetio majci nozem. O ovom pozivu ne postoje nikakvi tragovi. UNMIBiH je pozvala na istragu i disciplinski postupak protiv deurnog policajca.

41. **Registracija osoblja za provodjenje zakona:** Projekat UNMIBiH/IPTF-a na registraciji i izdavanju dozvola osobama koje rade na provodjenju zakona u cijeloj Bosni i Hercegovini je uznapredovao u toku posljednjeg kvartala. U sklopu ovog projekta, registrirani su svi policajci i onda su provedene provjere u smislu kvalifikacija i ostalih potrebnih uslova, nakon cega se onima koji zadovoljavaju minimalne uslove izdaje privremena dozvola obavljanja policijskih duznosti i identifikaciona kartica. Do sada je registrirano 8.293 osobe (3.353 u RS i 4.635 u Federaciji). Proces registracije je okoncan u Kantonu 9 i CSB Foca, gdje je privremenu dozvolu za obavljanje policijskih duznosti u Bosni i Hercegovini dobilo 2.295 pripadnika policije. Cetrdeset pripadnika nije dobilo dozvole jer nisu ispunjavali minimalne zahtjeve. Proces registracije se nastavlja u drugim kantonima i CSB-ima. U Republici Srpskoj registrirano je osoblje Ministarstva unutrasnjih poslova Banja Luka, CSB Banja Luka, CSB Foca, CSB Trebinje i Policijska akademija RS. U Federaciji je registrirano osoblje Kantona 6, 7, 8 i 9. Pored toga, registrirano je i sve osoblje Distrikta Brcko. U toku su provjere kvalifikacija i ostalih uslova.
42. **Akademije u RS i Federaciji:** Nastavlja se izbor polaznika manjinskih nacionalnosti policijskih akademija i u RS i u Federaciji, odnosno u Banjoj Luci i Sarajevu. Cilj ovog procesa je postici adekvatnu zastupljenost manjina u obje akademije. Na posljednjem testiranju koje je odrzano na akademiji u RS (februar 2000. godine) 82 polaznika je polozilo test i odabrano je za obuku (59 Bosnjaka, 5 Hrvata i 15 Srba). U toku perioda za koji se sacinjava ovaj izvjestaj, na akademiji na Vracama u Sarajevu, Federacija, diplomiralo je 106 polaznika. Studij su poceli u aprilu 1999. godine, polozili sve

testove i završili cijelu obuku. Ceremonija uručivanja diploma je održana 26. aprila 2000. godine za 106 polaznika akademije na Vracama u Sarajevu. Od 106 polaznika, 59 su Srbi, 28 Hrvati, 8 Bosnjaci i 13 iz reda ostalih.

Reforma sudstva:

44. Vazni koraci prema nezavisnom i nepristrasnom sudstvu:

Cilj stvaranja nezavisnog i nepristrasnog sudstva je unaprijeđen u periodu izvještavanja usvajanjem od strane Narodne skupštine 25. aprila *Zakona o sudovima i sudskoj funkciji i Zakona o tuzilackoj funkciji*. Ovim zakonima se regulira način izbora i smjene sudija i tuzilaca. U Federaciji je 17. maja Visoki predstavnik stavio na snagu *Zakon o sudskoj i tuzilackoj funkciji*. Nakon konačnog usvajanja i implementacije, ovim zakonima će se obezbijediti odgovarajuća kvalifikovana i nepoliticka struktura za imenovanje i razrješavanje sudija i tuzilaca i postaviti jedinstveni standardi za profesionalno obavljanje dužnosti. Također će postojati i period revizije u toku kojega će svi tuzioci i sudije koji su trenutno na položaju a koji ne ispunjavaju postavljene profesionalne standarde postavljene u zakonu ponovo biti preispitani.

45. Instituti za obuku sudija i tuzilaca:

Zakoni o osnivanju takvih instituta su trenutno u fazi izrade u oba Entiteta uz pomoć stručnjaka Vijeća Evrope i OHR-a. Nacrti zakona su razmatrani na sastanku predstavnika dvaju Entiteta u Strasbourgu 21. i 22. februara 2000. godine. Na ovom sastanku je također osnovan i Privremeni međuentitetski koordinacioni odbor za obuku sudija i tuzilaca. Ovaj Odbor se sastajao na različitim lokacijama u oba Entiteta u martu, aprilu i maju, radi daljeg razmatranja i izrade predloženih nacrti zakonskih akata.

Na sastanku održanom u Nemu 3. i 4. maja 2000, Privremeni odbor i visoko rangirani članovi sudstva i

tuziteljstva u BiH su se konacno slozili o strukturi i sadrzaju ovih nacрта. Entitetska ministarstva pravde ce pripremiti finalne verzije.

47. **Neformalna pravna saradnja izmedju SRJ i Republike Srpske u slucaju eventualnih kršenja Evropske povelje o ljudskim pravima:** Cini se da poziv upucen dvojici novinara magazina "Reporter" u februaru da daju izjave pred općinskim sudom u Banja Luci, a po zahtjevu suda iz SRJ, predstavlja kršenje Evropske konvencije o ljudskim pravima. Ovo bi takodje moglo predstavljati kršenje slobode izrazavanja unutar nadležnosti BiH. Protiv oba novinara podnesena je krivicna prijava u skladu sa članom 157. *Krivicnog zakona SRJ*, za djelo narušavanja ugleda SRJ javnim ismijavanjem. Općinski sud u Banja Luci se jednostavno povinovao zahtjevu za saradnjom i nije izrazio stajaliste u pogledu sadržine slučaja, te se postavlja pitanje ispravnog metoda sudske saradnje medju drzavama. Oba novinara su ispitana na osnovu člana 146. *Zakona o krivicnom postupku Republike Srpske*, koji regulise saradnju izmedju sudova na domacem, ne na medjunarodnom nivou. Zabrinjavajuće je sto izgleda da, ukoliko dvojica novinara budu osudjena, sud iz SRJ bi mogao izdati nalog za hapsenje direktno organu koji je nadležan za hapsenje u RS, zaobilazeci angazman suda. To bi bilo u suprotnosti sa *Zakonom o krivicnom postupku RS*, kao i sa *Ustavom BiH i Evropskom konvencijom o ljudskim pravima*.
48. **Studije pokazuju da organi vlasti u RS općenito primjenjuju revidirane zakone o amnestiji:** Istrazivanje koje je izvršio UNMIBH-JSAP pokazuje da sudovi u RS općenito postuju odredbe amandmana na *Zakon o amnestiji* iz jula 1999, kojima su se zakoni doneseni 1996. doveli u sklad sa odredbama Aneksa VII Daytonskog sporazuma. U martu 2000. godine šest JSAP timova je izvršilo uvid u rad 16 sudova u RS u pogledu amnestije u općinama, uključujući Banja Luku, Novi Grad, Prijedor, Doboj i Nevesinje. Oni su dosli do zaključka da su sudovi

općenito primjenili zakon i da su osobe koje su izbjegavale mobilizaciju i dezertiri uglavnom amnestirani, uz nekolicinu izuzetaka. Vazno je medjutim istaci da JSAP nije bio u mogucnosti izvršiti uvid u rad svih sudova, i da nalazi nisu sveobuhvatni. Uskoro ce biti izdat potpuni izvjestaj.

49. **Multietnički sudovi u Hercegovačko-neretvanskom kantonu:**

Nakon mnogobrojnih intervencija medjunarodne zajednice, predsjednik suda kantona 7. je potpisao odluku o imenovanju sudija 9 općinskih sudova u kantonu. Izabrano je 70 kandidata uz osiguranje multietničkog sastava svih sudova u skladu sa popisom iz 1991.

50. **Vladavina zakona dovedena u pitanje u kantonu 10:**

Situacija u kantonu 10, narocito u Livnu i Drvaru, je i dalje problematična. Lokalno sudstvo i tuzilastvo nije bilo u stanju, ili nije željelo, ispuniti osnovne uslove neophodne za vladavinu zakona. Nekompetentnost, odlaganje i diskriminacija na etničkim osnovama karakterisu provodjenje pravde. Pokusaji federalnih organa i medjunarodne zajednice da popravi ovu situaciju su docekani sa nekooperativnoscu, u mnogim slucajevima i direktnom opstrukcijom, tako da i ono malo povjerenja javnosti u sudske organe rapidno opada. U pokusaju da se smanji sloboda odlucivanja i da se poboljša ucinak, medjunarodna zajednica je stavila sudstvo u kantonu 10 na probu i razmatra dodatne korake u cilju osiguravanja vladavine zakona.

Pravo na pravicno sudjenje

Sudjenja za ratne zlocine pred domacim sudovima::

50. **Djedovic:** Nakon sto je u zatvoru proveo gotovo 3 godine, Ibrahim Djedovic je pusten 27. marta. Dana 27. marta, Kantonalni sud u Sarajevu ga je u obnovljenom postupku oslobodio svih optuzbi zbog nedostatka dokaza. Djedovic je prvobitno, godine 1998. osudjen za ratne zlocine na 10 godina zatvora. Kasnije je Vrhovni sud Federacije

ponistio ovu presudu. Smatra se da je Djedovic bio jedan od najvisih oficira pod Fikretom Abdicem, koji je tokom rata izmedju 1992. i 1995. u bihackom dzepu unilateralno proglasio autonomnu pokrajinu Zapadna Bosna, podijelivsi time bosnjacku zajednicu. Djedovic je uhapšen u maju 1997, nakon sto je na izborima 1996. izabran u Parlament Federacije.

51. U slucaju Golubovic, u kojem se trojici Bosnjaka sudi pred Kantonalnim sudom u Mostaru za navodno ubistvo cetveroclane srpske porodice 1992. godine, predsjednik sudskog vijeca je naložio ekshumaciju da bi se ispitala tijela porodice Golubovic. Ekshumacija je izvršena 6. maja. Tuzilac je do sada saslušao 12 svjedoka, a branilac nijednog. Pretpostavlja se da kada se finaliziraju nalazi autopsije, slucaj ce biti spreman za završnu riječ.

52. **Mjesni sud u Mostaru osudio 5 Hrvata za ratne zlocine:** Dana 31. marta, Kantonalni sud u Mostaru je izdao nalog za hapšenje pet bivših vojnika HVO-a zbog osnovane sumnje da su pocinili krivicno djelo ratnog zlocina protiv civilnog stanovništva i ratnih zarobljenika. To je za posljedicu imalo ostavku kantonalnog ministra unutarnjih poslova (koji je bio bosanski Hrvat), i trojice nacelnika policije u dijelovima Mostara koje kontrolisu bosanski Hrvati. Policija je odbila da provede naloge za hapšenje. Ministarstvo unutrašnjih poslova je na kraju formiralo specijalnu jedinicu s ciljem hapšenja petorice optuženih mostarskih Hrvata koji su i dalje u bijegu.

Ostala sudjenja koja se ticu ljudskih prava:

54. **Slucaj Vikalo:** Dana 27. marta, bivsi premijer Tuzlanskog kantona Vikalo je proglašen krivim zbog zloupotrebe službenog položaja i osuđen na 26 mjeseci zatvora. Njegov nekadasnji ministar zdravlja i ministar financija su takodje proglašeni krivim i osuđeni na 6, odnosno 12 mjeseci zatvora. Svi su uložili žalbu na presudu. Ovo je

prvi put da su zvaničnici visokog ranga u BiH osudjeni zbog zloupotrebe službenog položaja.

55. Dana 14. aprila, Osnovni sud u Doboju je osudio dvojicu Bosnjaka na dvije godine zatvora zbog ugrožavanja javne bezbjednosti bacanjem dvije ručne bombe na skupinu Srba tokom incidenta koji se odigrao 1998. Čini se, međutim, da su istražitelji ignorisali činjenice od ključnog značaja u vezi sa ulogom skupine Srba u izazivanju incidenta. Istraga je ponovo otvorena. Bosnjaci su na slobodi dok čekaju odluku o žalbi na presudu.

Medjunarodni tribunal za ratne zločine

54. **Hapsenja osoba optuženih za ratne zločine:** SFOR-ova akcija hapšenja optuženih za ratne zločine se nastavlja. Dana 5. marta, snage SFOR-a su uhapsile **Dragoljuba Prcaca**. Prcac je jedna od osam osoba optuženih za zločine koji su navodno počinjeni u logoru Omarska u Prijedoru. On je optužen zbog postojanja osnovane sumnje da je počinio krivična djela ubistva, mučenja, silovanja i nezakonitog zatvaranja bosanskih Muslimana i Hrvata u Omarskoj. Prije rata, Prcac je radio za Ministarstvo unutrašnjih poslova u Prijedoru.
55. Dana 3. aprila, SFOR je uhapsio **Momčila Krajisnika**, bivšeg člana Predsjedništva BiH i ratnog saveznika bivšeg lidera bosanskih Srba Radovana Karadžića. Krajisnik je bio na zapecacenoj optužnici za ratne zločine. Prema optužnici, između 1. jula 1991. i 31. decembra 1992. godine, snage bosanskih Srba pod rukovodstvom i kontrolom Krajisnika, tada rukovodećeg člana Srpske demokratske stranke BiH, su osigurale kontrolu u nekoliko općina koje su proglašene dijelom RS. On je optužen za genocid, zločin protiv čovječnosti, kršenja zakona i običaja rata, te za ozbiljna kršenja Ženevskih konvencija (uključujući ubistvo, ubistvo s predumisljajem, istrebljenje, saucenstvo u genocidu, deportacije, i nečovječna djela). On je do po rangu

najvisi političar kojem se sudi pred Haskim tribunalom.

56. Dana 22. aprila, SFOR je uhapsio **Dragana Nikolicu**, koji je tokom rata bio zapovjednik logora **Susica** u općini Vlasenica. Nikolic je zbog svojih djela i propusta kao i zbog djela svojih potčinjenih u vrijeme kada je bio zapovjednik logora, optužen za zločine protiv čovječnosti, kršenja zakona i običaja rata, i ozbiljna kršenja Ženevskih konvencija.
57. SFOR je u proteklih 6 mjeseci uhapsio 7 osoba optuženih za ratne zločine, a ukupan broj osoba koje je uhapsio SFOR je 20.
58. **Sudjenja Medjunarodnog tribunala koja su u toku**: Dana 28. februara otpočelo je sudjenje **Kvočki, Kosu, Radicu i Zigicu**. Ova četvorica su optuženi za kršenja zakona i običaja rata i za zločine protiv čovječnosti zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili ova krivična djela u logorima Omarska i Keraterm, u kojima je bilo zatvoreno više od 3000 bosanskih Muslimana i Hrvata iz općine Prijedor, od kojih su mnogi ubijeni, seksualno napastvovani, mučeni i tuženi.
59. Dana 20. marta otpočelo je sudjenje **Kunarcu, Kovacu i Vukovicu**. Oni su optuženi za zločine protiv čovječnosti i kršenja zakona i običaja rata. Optužnica uključuje brojna i sistematska seksualna napastvovanja i silovanja žena u Foci nakon što su je zauzele srpske snage 16. i 17. aprila 1992.
60. Dana 3. marta, prvostepeno sudsko vijeće I je osudilo bosanskog Hrvata **Tihomira Blaskica** na 45 godina zatvora zbog toga što je "osobno naredio znatan broj napada i nije spriječio ili kaznio zločine koje su počinili njegovi podređeni". General Blaskic je po rangu najvisi vojni zapovjednik kojeg je Tribunal do sada osudio. Tribunal je ovom presudom po prvi put utvrdio da je hrvatsko-bosnjački sukob u srednjoj Bosni bio međunarodnog karaktera zbog obimne intervencije Republike Hrvatske. Blaskic je uložio žalbu na presudu Tribunala.

61. Dana 21. marta doslo je do dugo ocekivanog prebacivanja **Mladena Naletelica-Tute** iz bolnice u Zagrebu u pritvor Tribunala. Naletelicu ce se suditi zajedno sa **Vinkom Martinovicem-Stelom** koji je u pritvor Tribunala prebacen 9. avgusta 1999.

Nestale osobe/Ekshumacije

62. **Masovna grobnica u Zvorniku pokrivena smece**: Vlasti u Zvorniku su nastavile odlagati smece iz cijele općine na privatno zemljište u dolini Sultanovici u blizini Zvornika (vidi Izvještaj HRCC od oktobra, stav 20.). Na ovoj lokaciji se takodje nalaze cetiri sekundarne grobnice iz srebrenickog masakra, i vjeruje se da se u cetiri odvojene grobnice ispod i oko smeca nalazi oko 320 tijela. Kamioni općinskog komunalnog preduzeca dnevno odloze izmedju 30 i 35 tovara smeca koje polako tinja, potencijalno izazivajuci nepopravljivu stetnu tijelima koja se nalaze ispod njega, i time unistavajuci dokaze koji se trebaju koristiti u buducim sudjenjima za ratne zlocine u vezi sa srebrenickim masakrom. Dva povratnika obnavljaju kuce u blizini deponije. Iako su lokalni organi u Zvorniku pristali da prestanu sa odlagajnem smeca u junu, i da koriste drugu lokaciju, te da odvezu smece koje se trenutno nalazi u Sultanovicima, ostaje da se vidi da li ce ova obećanja biti ispostovana.

Ekonomska i socijalna prava

63. **Reduciranje ekonomskih prava zbog diskriminacije u procesu privatizacije**: Vezano za proces privatizacije u Federaciji i u RS javila su se brojna pitanja u vezi sa postivanjem ljudskih prava. Oba entiteta su usvojila programe koji indirektno daju znatnu prednost clanovima vladajuće etnicke skupine. U RS, povećanje broja Srba kojima je dozvoljeno da učestvuju putem uspostavljanja kategorija učesnika u procesu privatizacije koji su po

definiciji isključivo Srbi je rezultiralo smanjenjem vrijednosti vaučera koji pripadaju Bosnjacima/Hrvatima. To znači da nije vjerovatno da će Bosnjaci preuzeti kontrolu nad mnogim odnosno bilo kojim preduzećima koja se prodaju u RS. Očekuje se da će jednonacionalno vlasništvo imati poguban efekat na politiku zapošljavanja u preduzećima. (Potrebno je istaći da je u skladu sa preporukama međunarodne zajednice Federalna agencija za privatizaciju trenutno obustavila proces velike privatizacije putem tendera. Čini se, međutim, da razlozi obustave nisu u vezi sa gore navedenim pitanjima.)

64. **Krsenje imovinskih prava putem neregularnih revizija:** Takodje postoji zabrinutost da preduzeća koja vrše reviziju ignorisu prava dionicara koji su učestvovali u predratnom procesu djelimične privatizacije nazvanom po tadašnjem premijeru Anti Markovicu. Ovo je pogorsano činjenicom da su preduzeća koja su predmet privatizacije, a koja nemaju interesa za priznavanje prava dionicara, odgovorna za plaćanje usluga utvrđjivanja vlasništva dionicara firmi za reviziju. Takodje se postavlja pitanje nezavisnosti žalbenih organa zbog toga što ovakve prodaje utiču na vitalne političke i ekonomske interese vladajućih stranaka, i zbog toga što se obaveze prema radnicima u nekim slučajevima ne ispunjavaju.
65. **Odluka Doma za ljudska prava u vezi diskriminacije pri zapošljavanju:** Dana 7. aprila 2000. godine, Dom za ljudska prava je donio odluku u predmetu *Edita Rajić protiv Federacije BiH* (CH/97/50). Gđa Rajić je Hrvatica i nastavnica u Semizovcu kod Vogosce (Federacija), gdje je ostala i radila tokom rata dok je grad bio pod srpskom okupacijom. Nakon reintegracije ovog područja u Federaciju, nije joj omogućeno da ostane na istom poslu, već je od nje zatraženo da podnese prijavu na konkurs za radno mjesto, nakon čega nije zaposlena. Gđa Rajić je pokrenula građansku parnicu koju je izgubila na

prvostepenom sudu uz obrazloženje da je podnositeljica tužbe ostala na teritoriji pod kontrolom srpskih snaga i time "se stavila na stranu agresora". Gdja Rajic se zalila na odluku i zahtijevala ustupanje svog predmeta Kantonalnom sudu u Sarajevu, ali ništa od toga nije učinjeno.

66. Podnositeljica žalbe se zalila da su njena prava prekršena na osnovu člana 6. *Medjunarodne konvencije o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima*, člana *Medjunarodne konvencije o uklanjanju svih oblika rasne diskriminacije* i člana 6. *Evropske konvencije o ljudskim pravima*. Dom za ljudska prava je presudio da su prava podnositeljice žalbe prekršena na osnovu gore pomenutog, i da je stvarni razlog za otpustanje bio da gdja Rajic nije presla na teritoriju pod kontrolom Armije Republike BiH zbog čega je neopravdano bila podvrgnuta drugacijem tretmanu. Dom, međutim, nije presudio da je podnositeljica žalbe bila predmet diskriminacije zbog činjenice da je Hrvatica.

67. ***Izvjestaj Ombudsmana za ljudska prava o diskriminaciji pri zapošljavanju***: Dana 9. marta, Ured Ombudsmana za ljudska prava je usvojio izvjestaj o žalbi br. 351/97 *Devleta Saric protiv Federacije BiH*. Gdja Saric je Bosnjackinja koja je od 1966. godine radila u osnovnoj skoli u Capljini. Godine 1993. gdja Saric je otpustena zajedno sa 10 drugih nastavnika Bosnjaka, uz obrazloženje da je to zbog njihove sigurnosti. Godine 1996. skola je objavila natjecaj za posao. Zaposleno je 10 nastavnika a prijava gdje Saric je odbijena. Ona je ulozila žalbu skolskom odboru, koja je odbijena na osnovu toga da "Šzbog politickih razloga, nastavnici Hrvati koji govore hrvatski jezik trebaju poducavati hrvatsku djecu, a gdja Saric, u ovim uvjetima, ne moze raditi kao nastavnik". Ombudsman je zakljucila da je gdja Saric zbog svog porijekla bila predmet diskriminacije u korištenju svog prava na rad, prava na pristup javnoj sluzbi pod opcim jednakim uslovima, te u

koristenju svog prava na jednakost pred zakonom u pogledu svog prava na rad.

68. **Navodna diskriminacija kod zapošljavanja u rudniku željezne rude u Prijedoru:** Nakon pozitivnih rezultata tuzbe Međunarodne organizacije rada (ILO) protiv preduzeća *Aluminij i Soko* iz Mostara (vidi iduci stav), u februaru je pokrenut sličan slučaj. Ovoga puta, na osnovu zahtjeva koji je uložio Savez nezavisnih sindikata, ILO ispituje slučaj za koji se čini da predstavlja diskriminatorno otpustanje više od 2000 ne-Srba iz rudnika željezne rude Ljubija-Prijedor u Prijedoru, RS. Razlozi za otpustanje radnika u ljeto 1992. su bili "zastita proizvodnje i državne imovine". Eventualno ponovno zapošljavanje radnika ne-Srba u Prijedoru bi bilo od ključne važnosti za održivost znatnog broja povratnika u tom području.

69. **Novosti u vezi slučaja Aluminij-Soko:** Vlada Federacije je u februaru zaduzila ministra za socijalnu politiku, raseljene osobe i izbjeglice koji je odgovoran za pitanja rada, i ministra energije, industrije i rudarstva, da prate implementaciju preporuke ILO iz novembra 1999. Preporuka se odnosi na najzloglasniji slučaj diskriminacije u BiH koji se odigrao u dva preduzeća iz Mostara: *Aluminij i Soko* (vidi izvještaj HRCC iz januara 2000, stav 76.). Izvještaj ILO je potvrdio postojanje kršenja *Konvencije br. 111 o diskriminaciji kod zapošljavanja i zanimanja*, kao i kršenje *Konvencije br. 158. o prestanku radnog odnosa*.

Prava djeteta:

71. Dana 13. marta Prva djecija ambasada, nevladina organizacija sa sjedištem u Sarajevu, otvorila je S.O.S. telefonsku liniju za djecu koja su žrtve nasilja, koja je otvorena 24 sata dnevno. Ova organizacija također služi i kao utočište u kojem djeca mogu naći privremeni smještaj ukoliko se nalaze u opasnosti. U toku prva dva mjeseca rada ove telefonske linije bilo je 362 poziva,

pri čemu je većina tražila savjet ili informacije. Pedesetosmero djece izvijestilo je o incidentima, a dvoje je zatražilo utočište. Najčešće vrste nasilja o kome su djeca izvještavala bile su seksualno zlostavljanje (20 slučajeva), nasilje u porodici (17 slučajeva), zlostavljanje od strane nastavnog osoblja (7 slučajeva), psihološko maltretiranje odn. vjerska netolerancija (4 slučaja) te prijetnje ubistvom (2 slučaja). Prva dječija ambasada također se nedavno obratila Parlamentu Federacije zahtijevajući da se izmijene članovi 224.-229. *Krivičnog zakona Federacije*, koji se odnose na seksualno zlostavljanje djece, podupirući to argumentima da su predviđene kazne isuviše blage.

Kulturna prava: Pravo na obrazovanje

71. **Kućna škola u Stocu zatvorena, bosnjacka djeca pohađaju stolacku osnovnu školu:** Drugog maja, nakon što je u aprilu došlo do političke intervencije sa visokog nivoa, oko 85-oro bosnjacke djece koja su ranije pohađala kućne škole u **Stocu** integrirano je u stolacku osnovnu školu. Djeci su date četiri učionice, a njihovi nastavnici imaju pristup jednoj zbornici. Iako će ta djeca u početku raditi po bosnjackom nastavnom planu i programu, dok će hrvatska djeca i dalje raditi po hrvatskom nastavnom planu i programu, postoji nada da će činjenica da djeca dijele isti prostor na kraju dovesti do integracije kao što je bio slučaj u **Tesnju**. Postoji nada da ograničeni napredak postignut u Stocu može pomoći da se riješi slična situacija koja postoji u **Bugojnu**, gdje djeca bosanskih Hrvata također pohađaju nastavu u privatnim prostorima a ne objektima koje koristi većinsko bosnjacko stanovništvo.
72. **Savjetodavna komisija za obrazovanje za distrikt Brcko ustanovljena:** U februaru je savjetodavna komisija za obrazovanje za distrikt Brcko počela sa radom na

uskladjivanju i integraciji skolskog sistema u distriktu. Komisija, koja se sastoji od 6 osoba koje predstavljaju tri konstitutivna naroda, osnovala je radne grupe koje ce se baviti konkretnim pitanjima, ukljucujuci reformu nastavnog plana i programa, izradu novih udzbenika i materijala sa uputama, obuku nastavnog osoblja, financije, razvoj infrastrukture, te osoblje za rad u skolama u distriktu, kao i izradu programa razmjene. U aprilu su cetiri clana savjetodavne komisije za obrazovanje za distrikt Brcko imala sastanak sa clanovima Vijeca Evrope u Strasbourgu pri cemu su razgovarali o brojnim pitanjima koja se ticu razvoja obrazovanja u Brckom. Druga dva clana su posjetila Sjevernu Irsku kako bi sa konsultantima sa Ulsterskog univerziteta radili na daljem strucnom usavrsavanju nastavnika u distriktu.

73. **Ministri obrazovanja potpisali deklaraciju i sporazum:** Desetog maja ministri obrazovanja u oba entiteta kao i zamjenik ministra u Federaciji potpisali su deklaraciju i sporazum, isticuci oblasti koje pruzaju mogucnosti za poboljsanje saradnje. U tim dokumentima, koji sadrze i strateski i operativni plan, izmedju ostalog je istaknuta potreba da se ubrza druga faza revizije udzbenika; potreba da svaki konstitutivni narod izradi nastavne module koji se odnose na njihovu kulturu i jezik odn. knjizevnost, koji ce se integrirati u nastavni plan i program druga dva konstitutivna naroda; istaknuto je da je imperativ da se poducavaju i cirilica i latinica, kao i zajednicko lingvisticko, knjizevno i kulturno nasljedje tri zajednice. Sporazum takodjer predvidja osnivanje "tijela za uskladjivanje nastavnog plana i programa" koje ce izvjestavati Konferenciju ministara obrazovanja, koja se sastaje jednom mjesecno.

Jednakost spolova: Pravo na nediskriminaciju

74. **Zene dostigle zastupljenost od 18% na opstinskim**

izborima održanim 8. aprila: Osmog aprila 2000. građani BiH su izašli na birašta kako bi izabrali nove opštinske predstavnike. Birašte se putem otvorenih glasackih listi pri čemu je zahtjev Privremene izborne komisije (Provisional Election Commission – PEC) bio da svaki treći kandidat bude žena. Od ukupnog broja od 3.270 mjesta, izabrano je 590 žena (18,04%). Zastupljenost žena u državnim parlamentima u ovoj regiji je 7% a u državnim parlamentima globalno zastupljenost žena je 13,8%.

75. **Pilot projekat o suzbijanju nasilja protiv žena:** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj uspješno je okončana prva faza pilot projekta OHCHR-a, UNMIBH-a, i Medice-Zenica. Osnovna komponenta ovog projekta koji implementira Medica-Zenica bila je obuka policije, sudstva i socijalnih radnika o tome kako djelotvorno suzbijati nasilje protiv žena. U toku prve faze projekta obučeno je oko 20 pripadnika policije, 17 sudija i tužilaca, i 20 socijalnih radnika i drugog osoblja iz Centra za socijalni rad. U sljedećoj fazi obučavaju se zdravstveni radnici, nevladine organizacije, te advokati i novinari. U toku obuke pokazalo se da je u policiji potrebno promijeniti procedure koje se odnose na nasilje protiv žena, uključujući i porodično nasilje. Kao primjer proceduralnih promjena koje su već inicirane, uspostavljen je sistem kojim se izbjegava potreba da žrtve ponavljaju svoje izjave po nekoliko puta, različitim službenicima. Također je primjećeno da za uzimanje izjava od žrtava treba angažirati žene stručnjake, umjesto trenutne prakse da izjave uzimaju policajci muškog spola. Obuka je također rezultirala formiranjem radne grupe u koju je uključeno nekoliko učesnika projekta, čija je namjera da lobira za promjene u *porodičnom pravu* te u *Krivičnom zakonu Federacije*. Grupa je osobito ustanovila da postoji potreba za odredbama o zabrani prilaska, kao i potreba za izmjenama koje bi dozvolile krivično gonjenje *ex officio* za zločin

nanosenja "lakih tjelesnih povreda".

Sloboda izražavanja i medija

76. **Prijetnje novinarima u Livnu i Travniku:** U Livnu (Federacija), koje se nalazi pod hrvatskom kontrolom, u prvoj sedmici aprila distribuirani su uvredljivi leci kojima je vrijedjan lik i djelo glavnog urednika nezavisne radio stanice *Studio N* te jednog novinara te stanice. *Studio N* je jedina nezavisna radio stanica na području Livna, i uziva veliki ugled među novinarima i građanima zbog svog korektnog, umjerenog i tačnog izvještavanja. I u prošlosti je ova stanica bila predmet politički motiviranih pritisa, uključujući i incident kada su nepoznati napadaci brutalno pretukli suprugu glavnog urednika u martu 1999. godine.
77. **Slučaj Avdic:** Glavni urednik *Slobodne Bosne*, Senad Avdic, prošle godine je sudjelovao u nekoliko sudskih postupaka (vidjeti izvještaj HRCC iz septembra 1999., stavovi 81. i 82.). Međunarodna zajednica trenutno prati slučaj koji su pokrenuli preduzeće K&B i Bakir Alispahić, a koji se vodi od ljeta 1999. Podnosioci tužbe tvrde da je glavni urednik objavio informacije koje su dovele do propasti njihovog preduzeća. Na posljednjoj raspravi održanoj 6. aprila 2000., nakon što se advokat podnosioca tužbe bez ikakve osnove zalio da Avdic manipulira ovim slučajem na nekorektan način, sudija je otkazao raspravu rekavši da će raspravu ponovo zakazati za dva mjeseca, i konstatujući da će slučaj biti zaključen ukoliko podnosioci tužbe do tada ne postignu nikakav napredak.
78. **Objavljeni rezultati istraživanja o pravima novinara i slobodi medija:** Petog maja Misija OSCE-a u BiH objavila je rezultate istraživanja provedenog među predstavnicima 50 medija. Rezultati ovog istraživanja otkrivaju da 92% ispitanih novinara smatra da je stanje prava novinara nezadovoljavajuće. Upitani o trenutnim

trendovima, 74% novinara izjavilo je da njihova sloboda izražavanja i kretanja nailazi na prepreke; 62% njih su rekli da su lično iskusili zastrasivanje i miješanje u svoj rad, uključujući direktni i indirektni pritisak od strane političkih stranaka te izabranih i imenovanih zvaničnika vlade.

79. **Otvorena telefonska linija za pomoć novinarima koji su žrtve zastrasivanja:** Kao odgovor na zabrinjavajući trend zastrasivanja novinara, OSCE je 3. maja otvorio telefonsku liniju za zaštitu prava novinara. Od novembra prošle godine, OSCE je dobio 65 izvještaja o incidentima povezanim sa pravima novinara i slobodom medija. Iako nije potvrđeno da su svi ti incidenti bili kršenje prava, čini se da reagiranja na ovu telefonsku liniju pokazuju da novinari još uvijek ne rade u slobodnom i sigurnom okruženju.
80. **Smjernice za pripadnike policije i novinare:** S ciljem poboljšanja odnosa između policije i medija, OSCE i UNMIBH 17. maja su objavili dvije grupe smjernica: Policijske smjernice za odnose sa medijima i Novinarske smjernice za odnose sa policijom. Cilj ove inicijative je da promovira bolje razumijevanje prava i obaveza policije i medija u BiH te da profesionalni odnos među njima dovede na viši nivo.

Domace institucije za zaštitu ljudskih prava

Napredak u radu institucija:

Ombudsmen za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu:

Registrovani (registered) i okončani (completed) slučajevi Ombudsmana za BiH, sa označenim brojem slučajeva na kraju svakog mjeseca

81. **Objavljeni¹ izvještaji:** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj Ombudsmen za BiH je donijela konačne izvještaje za 28 slučajeva koji se tiču stambenih

pitanja a odnose se na Republiku Srpsku (nedonosenje odluke o povratu imovine od strane nadležnih stambenih organa ili neprovođenje konacnih i obavezujućih odluka), koji su objavljeni . Ombudsmen je izdala 77 izvještaja koji se ticu stambenih pitanja a odnose se na Federaciju BiH i 20 izvještaja o napuštenim stanovima JNA koji se odnose na BiH i FBiH. Slučaj *Zlatko Polić protiv FBiH* (dužina sudskog postupka) je objavljen, kao i dva konacna izvještaja protiv Republike Srpske (dužina građanskog postupka u spor o radnom odnosu pred prvostepenim sudom u Banja Luci).

82. **Sporazumna rješenja:** U toku perioda na koji se odnosi ovaj izvještaj, Ombudsmen za BiH postigla je sporazumna rješenja te zaključila slučajeve u četiri slučaja koja se odnose na FBiH te u dva slučaja koja se ticu Republike Srpske. Svi ovi slučajevi odnosili su se na imovinska pitanja. Podnosioci zahtjeva su vraćeni u svoje stanove u vremenskog roku koji je odredila Ombudsmen.
83. **Implementacija izvještaja Ombudsmena:** Organi vlasti u Federaciji u potpunosti su ispoštovali preporuke Ombudsmena u vezi sa šest slučajeva u kojima je utvrđeno da se ljudska prava podnosioca zahtjeva krše neprovođenjem odluka o povratu stanova od strane nadležnih organa uprave. Ombudsmen je preporučila organima vlasti Federacije da osiguraju da se podnosioci vrate u svoje stanove.
84. U slučaju *DD Otpad protiv Republike Srpske*, u vezi sa dva sudska postupka koja je podnosilac pokrenuo u novembru 1997. i aprilu 1998., Ombudsmen je preporučila da sud ispita slučajeve bez daljeg nepotrebnog odgađanja. Vremenski rok odredjen za implementaciju bio je 27. februar 2000. Osmog februara 2000. jedan postupak je okončan u korist podnosioca, dok je rasprava za drugi postupak zakazana za 21. februar 2000.
(Vise informacija o radu Ombudsmena za BiH nalazi se na internet stranici <http://www.ohro.ba/index.htm>.)

Dom za ljudska prava:

Registrovani (registered) i (decided) slucajevi Doma za ljudska prava sa oznacenim brojem slucajeva na kraju svakog mjeseca

86. **Nove odluke:** Dom za ljudska prava sastao se tri puta u toku perioda na koji se odnosi ovaj izvjestaj te izdao jedanaest odluka o meritumu, te odluke o brisanju odnosno neprihvatljivosti preko 110 slucajeva. Vise o ovim slucajevima moze se procitati na internet stranici Doma za ljudska prava (<http://www.gwdg.de/~ujvr/hrch/hrch.htm>) a pisani materijali se mogu dobiti od samog Doma (Musala 9, Sarajevo, tel.: (387 71) 212 064).
87. Jedanaest **odluka o meritumu** odnose se na penziona prava, prava vezana za zaposlenje (za vise detalja vidjeti stavove 68. i 69. gore u tekstu), slobodu od proizvoljnog hapsenja i pritvora, stanarska i imovinska prava, prava na fer sudjenje i vjerska prava odnosno diskriminacija. U najvaznijem od ovih slucajeva, Dom je odlucio da odluka Federacije da za 50% smanji penzije bivsih pripadnika JNA ne predstavlja kršenje Aneksa 6. Podnosioci zahtjeva nisu uplacivali doprinose u PIO i stoga, po clanu 1. Prvog protokola Evropske konvencije za ljudska prava, nije bilo prava na posjedovanje.
88. *Zihad Secerbegovic, Josip Biocic i Nikola Oroz protiv Bosne i Hercegovine i Federacije Bosne i Hercegovine* (slucaj JNA penzija), slucajevi broj CH/98/706, 740 i 776. Podnosioci zahtjeva, gradjani BiH, su bivsi oficiri JNA koji su se penzionisali prije 1992. Prije rata, penzije su dobijali od penzionog "zavoda" u Beogradu. Nakon pocetka rata, penzije im je isplacivala Federacija BiH, s tim sto je to iznosilo 50% od iznosa isplacivanog penzionerima Vojske Federacije. Ovo smanjenje od 50% ogleda se u zakonu iz 1998. godine. Dom je (sa 13 glasova za i jednim protiv) donio odluku da smanjenje od

50% ne predstavlja kršenje prava na "posjedovanje" budućih osoba u pitanju, koje sada svoje penzije ne dobijaju iz Beograda nego iz fonda PIO BiH u Sarajevu, nisu uplaćivale doprinose u taj fond. Sto se tiče diskriminacije, Dom je utvrdio da podnosioci zahtjeva nisu u relativno sličnoj situaciji kao civilni penzioneri, budućih osoba su podnosioci zahtjeva uplaćivali doprinose u fond u Beogradu a ne u fond u Federaciji. K tomu, Dom je konstatovao da penzioneri JNA u prosjeku primaju znatno više penzije nego prosječni penzioneri u Federaciji BiH.

89. *Natasa Cajlan protiv Republike Srpske*, CH/98/866. Dom je utvrdio da odluka prvostepenog suda u Banja Luci o odbijanju da sazove raspravu o imovinskom slučaju predstavlja kršenje člana 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, kao i člana 8. iste te konvencije. Nadležnim organima vlasti naloženo je da podnositeljici zahtjeva vrate imovinu, a dodijeljeno joj je i 1.000 KM naknade.
90. *V.C. protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, CH/98/1366. U skladu sa *Pravilima puta* (Rimski sporazum), krivično gonjenje za ratne zločine u BiH zahtijeva odobrenje tužioca Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju. U ovom slučaju, tužilac se složio sa krivičnim gonjenjem za nezakonito zatvaranje, ali ne i za genocid i druge ratne zločine. Podnosilac zahtjeva je proglašen krivim za zločin genocida i osuđen na 11 godina zatvora. Dom je utvrdio da nepostivanje odluke tužioca Međunarodnog tribunala predstavlja kršenje Pravila puta i Aneksa 6. Dom je naložio obnovu sudjenja (ukoliko to zatraži podnosilac zahtjeva) i dodijelio 4.000 KM odštete.

Implementacija odluka Doma za ljudska prava:

92. Implementacija odluka Doma se povećala sa 10%, koliko je iznosila početkom 1999. godine, do sadašnjih 60%, najvećim dijelom zahvaljujući implementaciji amandmana

koji su doneseni u julu 1999. godine na regulativu u vezi sa JNA stanovima. Medjutim, općenito je postignut napredak u Federaciji jer su u izvjestajnom periodu implementirane mnoge odluke koje se ticu stanarskog prava i nadoknade. Pored toga, Federacija trenutno isplacuje nadoknade po donesenim odlukama. Republika Srpska je sporija u izvršavanju svojih obaveza koje proisticu iz odluka Doma za ljudska prava.

93. Jedan od primjera takvog odugovlačenja je slučaj *Islamske zajednice protiv RS* (CH/96/29) iz juna 1999. godine; Dom za ljudska prava je naložio Vladi RS da osigura da se odmah izda dozvola po zahtjevima, koje su podnosioci dostavili u martu 1997. godine za rekonstrukciju sedam dzamija u Banja Luci. Medjutim, prosla je godina dana a organi vlasti nisu proveli ovu odluku. Pored toga, u prvom slučaju pred Domom, *Matanovic protiv RS*, koji se odnosi na nestanak sveštenika u RS, od organa vlasti u RS se tražilo da utvrde sudbinu odnosno gdje se nalazi fra Matanovic. I ova odluka jos uvijek nije provedena. Noviji slučajevi kod kojih nije doslo do provedbe obuhvataju jos jedan slučaj *Islamske zajednice protiv RS* (CH/99/2177) koji obuhvata zahtjev da se opozove općinska odluka kojom se zabranjuje ukop na gradskom muslimanskom groblju, kao i tri slučaja u Federaciji u kojima se traži istraga nezakonitih hapšenja i pritvora.

Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica (CRPC):

* :Usvojene odluke

0 : Imovina za koju je podniet zahtjev (cca)

	Dom za ljudska prava	Ombudsman za BiH	CRPC
--	-------------------------------------	-----------------------------	-------------

Registrirani slucajevi	4582 (+969)	4076 (+228)	297,000 (+11,000) ²
Završeni slucajevi	556 (+127)	1749 (+210)	97,000 (+24,200)

Brojevi u zagradama se odnose na promjene do kojih je doslo nakon HRCC Izvjestaja od 31. januara 2000. godine (u pogledu imovine, radije nego broja podnosilaca zahtjeva; jedan podnosilac zahtjeva moze biti vlasnik vise jedinica).

95. CRPC je povecala svoj kapacitet u cilju izdavanja odluka po zahtjevima i na svojoj zadnjoj plenarnoj sjednici izdala je preko 8000 odluka, a na plenarnoj sjednici prije te 9000 odluka. Ukupan broj usvojenih odluka iznosi priblizno 97.000 od 297.000 zahtjeva za povrat imovine koji su podneseni Komisiji. Pored toga, CRPC je izdala 28.883 verifikacije rekonstrukcija agencijama za rekonstrukciju, ukljucujuci sve agencije koje se financiraju EC DG1A i ECHO sredstvima, sa naznakom da li korisnici pomoci za rekonstrukciju imaju zakonsko pravo na kuce i stanove odredjene za popravak.
96. U cilju postizanja boljeg izvršenja njenih odluka, CRPC se sastaje sa nadležnim organima na svim nivoima i u posljednje vrijeme doslo je do izvjesnih poboljšanja u izvjestajnom periodu. Komisija tijesno saradjuje sa partnerima u medjunarodnoj zajednici na planu implementacije imovinskih zakona (PLIP), na koordiniranim strategijama za rjesavanje kljucnih problema u vezi sa implementacijom imovinskih zakona. (Detaljnije informacije o radu CRPC-a mogu se dobiti na <http://www.crpc.org.ba>.)

Ombudsmeni Federacije BiH

99. Ombudsmeni Federacije su u februaru 2000. godine izdali svoj godisnji izvjestaj za 1999. godinu. Izvjestaj utvrdjuje nekoliko strukturalnih problema koji dovode do

povrede ljudskih prava u Federaciji, te naglasava nedostatak saradnje nadležnih organa na raznim nivoima sa uredom ombudsmena. Izvjestaj pokazuje da nadležni lokalni organi, mada često daju verbalnu podršku, u praksi nedovoljno provode preporuke, a na zahtjeve za dostavljanje izvjestaja reaguju kasno, nepotpuno ili nikako. Ombudsmeni Federacije takodjer kritiziraju nedostatak nezavisnosti sudija i javnih tuzilaca izkazan u postupku izbora i imenovanja, način financiranja sudskih institucija i praksu pojedinih predsjednika sudova da politicki osjetljive slucajeve dodjeljuju poslusnim sudijama. Nedostatak nezavisnosti upravnih organa takodjer utice na proces povratka. Ombudsmeni izvlace zakljucak da na opcinском nivou organi nadležni za stambena pitanja vrse opstruiranje u upravnom postupku i da na ovu praksu utice politika.

100. Ombudsmeni utvrđuju da je nivo ostvarenja gradjanskih prava nezadovoljavajuci. Izvjestaj naglasava da postojeći zakoni doprinose monopolisticком položaju javnih komunalnih preduzeca. Ombudsmeni su takodjer usredotoceni na stanje dječjih prava i konstatiraju da su najozbiljnije povrede vezane za pravo na obrazovanje. Pored toga, Ombudsmeni izrazavaju svoju zabrinutost cinjenicom da u Federaciji ne postoje adekvatna mjesta za pritvor maloljetnih prijestupnika. Na kraju, u izvjestaju Ombudsmena se utvrđuje da prepreke finansijske, politicke, zakonodavne i pravosudne prirode podrivaju nezavisnost novinara. Istovremeno, ombudsmeni tvrde da mnoštvo profesionalnih organizacija novinara zadržava postojecu etnicku i profesionalnu podjelu.

Izvjestaj se može dobiti u Uredu ombudsmena Federacije, a mogu se kontaktirati na ombudfbh@bih.net.ba, ili na telefon 387-71-211-392.

Promjene u institucijama:

102. Stalno vijeće OSCE-a je 1. maja 2000. godine imenovalo

novog ombudsmana za BiH, gospodina Frank Ortona iz Švedske, koji zamjenjuje gđu. Gret Haller koja je obavljala dužnost ombudsmana od osnivanja te institucije prema Aneksu 6 Daytonskog sporazuma.

103. Gđa. Gret Haller je 28. aprila imenovala prva tri ombudsmena za Republiku Srpsku u skladu sa članom 38. RS *Zakona o ombudsmanima*, a nakon konsultacija sa dužnosnicima Republike Srpske, OHR-om i OSCE-om. Ovo je uslijedilo nakon što je Narodna skupština RS 8. februara 2000. godine usvojila Zakon [vidjeti [HRCC Izvjestaj iz januara 2000. godine, tacka 100](#)], kojim se osniva multietnička institucija ombudsmana u Republici Srpskoj. Nova stalna institucija ombudsmana će istraživati povrede ljudskih prava i nepravilne upravne postupke u Republici Srpskoj, te davati preporuke za pozitivne promjene. Tri ombudsmena, koji su privremeno imenovani na period od dvanaest mjeseci su Franjo Crnjac, Darko Osmić i Slavica Slavić.
104. Zakonodavni organi u Federaciji vode raspravu o sličnom nacrtu zakona o ombudsmanima Federacije. Nacrt zakona je prosao prvo razmatranje (od dva) na Predstavničkom domu uz manje izmjene. Zakon će pojasniti i proširiti postojeće odredbe federalnog Ustava utvrđujući zakonsku osnovu za instituciju ombudsmena Federacije. Zakon je usvojio i Dom naroda u prvom razmatranju i sada se nalazi kod Vlade koja će ga ponovo dostaviti u oba doma Parlamenta u cilju konačnog usvajanja i objavljivanja u službenim novinama.
105. Nacrt ustavnog zakona o ombudsmanu Bosne i Hercegovine je prezentiran Parlamentu BiH. Kada se usvoji, ovaj nacrt zakona će osigurati daljnje međunarodno prisustvo u ovoj instituciji za naredne tri godine, omogućavajući pri tom BiH da preuzme odgovornost za njen stalni rad, kao što je to predviđeno u Aneksu 6 Daytonskog sporazuma.

Prava manjina

100. **Izvjestaj o napadu na Rome u Banovicima:** prema izvjestaju Helsinskog komiteta za ljudska prava i Centra za zastitu prava manjina, grupa pripadnika SDA je 11. aprila 2000. godine napala grupu Roma u Banovicima (Federacija). Prema navodima, pet Roma je zadobilo ozbiljne tjelesne povrede nanesene nozem i drugim putem. U izvjestaju se navodi da su Romi napadnuti zbog toga sto su na općinskim izborima glasali za SDP. Kada su predstavnici Helsinskog komiteta i Centra za zastitu prava manjina dosli u Banovice da bi se susreli sa Romima, na sastanak je dosla policija, provocirala prisutne i pratila vozila u kojima su ucesnici sastanka napustili Banovice. Takodjer se navodi da ni policija ni nadležni sudski organi nisu poduzeli nikakve mjere u cilju krivичnog gonjenja pocinilaca. UNMIBH/IPTF istrazuju ovaj incident.

Institucionalni i politicki razvoj

101. **EU konsultativna radna grupa:** Evropska unija je utvrdila nekoliko mjera koje BiH treba poduzeti u cilju pripreme studije podobnosti koja bi postavila temelj ka konacnoj integraciji u Evropsku uniju. Utvrdjene mjere obuhvataju zadatke u domenu politike, privrednog razvoja i mjere u sferi "demokracija, ljudska prava i vladavina zakona". U sklopu zadnje sfere EU je utvrdila sljedece prioritete: implementacija imovinskih zakona, jace angaziranje na stvaranju uslova za odrzivi povratak, implementacija odluka i izvjestaja institucija za ljudska prava, usvajanje i implementacija zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji u oba entiteta, te saradnja sa OHR-om u vezi sa implementacijom javnog emitiranja i na drzavnom i na entitetskom nivou.
102. **Napredak u ispunjavanju uslova za prijem u Vijece Evrope:** Vijece Evrope je u maju 1999. godine utvrdilo 13 uslova za prijem BiH u Vijece Evrope, od kojih je 7 iz

domena ljudskih prava (ukupno 40 zasebnih zadataka). Oni obuhvataju zadatke koji se odnose na domace institucije za ljudska prava, sudsku reformu, postivanje Evropske konvencije o ljudskim pravima, saradnju sa Medjunarodnim tribunalom u Hagu, usvajanje i implementaciju imovinskih zakona, te uspostavu nediskriminirajuceg obrazovnog sistema. HRCC prati napredak po ovim kriterijima u svakom entitetu kao i na drzavnom nivou i utvrdila je da je napredak veoma spor. Od 40 zadataka koji su konkretno vezani za ljudska prava, sa danasnjim danom ispunjeno je samo 10 zadataka od kojih je 6 postignuto nametanjem zakona od strane Visokog predstavnika. Tokom izvjestajnog perioda i nakon izdavanja zadnjeg HRCC izvjestaja o prijemu BiH u Vijece Evrope, ispunjena su dva dodatna zadatka: donosenje *Zakona o sudovima i sudskoj sluzbi* i *Zakona o javnom tuzilastvu* u Republici Srpskoj, i *Zakona o sudskoj i tuzilackoj funkciji* kojeg je nametnuo Visoki predstavnik Švidjeti tacku 57 ovog izvjestaja. Ostali izvršeni zadaci obuhvataju usvajanje raznih imovinskih zakona (putem nametanja od strane Visokog predstavnika), usvajanje izmijenjenog i dopunjenog *Zakona o drzavljanstvu* i usvajanje *Zakona o imigraciji* i azilu.

(Kopija zadnjeg izvjestaja koji je izdat 21. aprila se moze dobiti kod HRCC).

104. **Beijing plus 5 u BiH:** OHCHR je u saradnji sa IHRLG (Medjunarodna pravna grupa za ljudska prava) organizirao tribinu u BiH na temu *Beijing plus 5* koja je odrzana 29. marta. Ucesnici su bile zenske nevladine organizacije, neki vladini predstavnici i medjunarodne organizacije. Diskusija je bila usredotocena na izradu preporuka koje se konkretno ticu Bosne i Hercegovine za specijalnu sjednicu Generalne skupstine koja ce se odrzati u junu 2000. godine u Njujorku na temu Beijing plus 5-pregled. Preporuke nevladinih organizacija ce se usredsrediti na uticaj koji na zene u BiH ima oruzani sukob, nasilje u

porodici, trgovina ljudima i razlicit tretman u privredi i politici.

105. **Poboljsana koordinacija u oblasti NVO/gradjansko drustvo:** OHR je u saradnji sa OSCE-om u februaru mjesecu osnovao koordinacionu grupu za gradjansko drustvo koja se sastoji od nekoliko medjuvladinih i donatorskih organizacija koje se bave pitanjima ljudskih pravica i demokratizacije. Prioriteti ove grupe su promoviranje saradnje izmedju agencija koje rade na unapredjenju kapaciteta nevladinih organizacija i drugih clanova gradjanskog drustva, kao i razvoj zajednicke politike. Pored toga, ova nova grupa ce koordinirati dalje napore medjunarodne zajednice u cilju izbjegavanja preklapanja aktivnosti, te osiguranja sistematicnijeg i dugorocnog pristupa unapredjenju odrzivog gradjanskog drustva na cijelom podrucju BiH.

Dokumenta o ljudskim pravima: februar – 15. maj 2000. godine

Ombudsmeni Federacije, *Izvjestaj o stanju ljudskih prava u Federaciji Bosne i Hercegovine za 1999. godinu*, mart 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijece Evrope*, 21. april 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijece Evrope*, 20. mart 2000. godine.

HRCC *Napredak u BiH u pravcu ispunjavanja zahtjeva za prijem u Vijece Evrope*, 21. februar 2000. godine.

OHCHR i UNMIBH. *Trgovina ljudima u Bosni i Hercegovini zbirni izvjestaj nakon zajednickog projekta o trgovini ljudima koji je vodila Misija UN-a u Bosni i Hercegovini i Ured visokog komesara za ljudska prava*, 12. maj 2000. godine.

UNHCR. *Studija o pracenju stanja povratnika: Izbjeglice koje*

se vraćaju u kanton Tuzla, Bosna i Hercegovina, januar 2000. godine.

UNHCR. Obeshrabrujući izgledi – žene pripadnice manjinskih naroda: prepreke njihovom povratku i integraciji, april 2000. godine.

Organizacije-clanice HRCC

OHR: Prema Aneksu 10 Daytonskog sporazuma, Ured Visokog predstavnika je zadužen za koordinaciju civilnih aspekata provedbe mira u BiH. OHR osigurava regionalnu prisutnost u zaštiti ljudskih prava i radi u tijesnoj saradnji sa ostalim agencijama koje nadgledaju stanje ljudskih prava kako bi razvio strategije i koordinirao intervencije. Za više informacija uopšte o OHR-u ili posebno o ljudskim pravima, molimo vas da kontaktirate:

Ured Visokog predstavnika

Emerika Bluma 1
Sarajevo, Bosnia
tel: 387-71-447-275
fax: 387-71-447-420
web: <https://www.ohr.int>

OSCE: Mandat OSCE proizilazi iz člana 10. Aneksa 6 Daytonskog sporazuma. Odjel za ljudska prava promovira građanska, politicka, društvena i ekonomska prava, uključujući imovinu, povratak, obrazovanje, zapošljavanje i ostalo. Odjel za ljudska prava tumači svoj mandat tako da uključuje inter alia: praćenje i istraživanje u slučajevima povrede ljudskih prava i obuku državnih nevladinih organizacija. 27 terenskih ureda i 4 regionalna centra omogućavaju OSCE-u da u potpunosti pokriva teritoriju BiH, i čine ovu organizaciju direktnim učesnikom u rješavanju pitanja koja se tiču ljudskih prava.

OSCE Odjel za ljudska prava

Dzenetica Cikma 2/4
Sarajevo, Bosnia

tel: 387-71-444-444
fax: 387-665-236
web: <http://www.oscebih.org>

UNHCR: Visoki komesarijat Ujedinjenih naroda za izbeglice je vodeca organizacija za implementaciju Aneksa 7 Daytonskog sporazuma, koja garantuje prava izbjeglica i raseljenih lica na povratak u prvobitne domove. UNHCR osigurava medjunarodnu zastitu i pomoc izbjeglicama i raseljenim licima kao i ostalim ugrozenim licima. Za vise informacija o UNHCR-u u Bosni i Hercegovini, molimo vas da kontaktirate:

UNHCR

Unisova zgrada A
Fra Andela Zvizdovica 1
Sarajevo, Bosnia
tel: 387-71-666-160
fax: 387-71-470-171
web: <http://www.unhcr.ch>

UNMIBH/IPTF Ured za ljudska prava: Postojanje Medjunarodnih policijskih snaga je određeno Aneksom 11 Daytonskog sporazuma. Prema Rezoluciji 1088 Vijeca sigurnosti, rad IPTF obuhvata "istrasivanje ili pomoganje u istragama o zloupotrebama ljudskih prava od strane organa za provodjenje zakona." Glavni cilj Ureda za ljudska prava je da: istrazuje kršenja ljudskih prava od strane organa za provodjenje zakona; odredjuje mjere za ispravljanje takvih kršenja i nadgleda i osigurava implementaciju korektivnih mjera. Da bi proveo ove ciljeve, Ured za ljudska prava provodi istragu o ozbiljnim incidentima nesavjesnog obavljanja policijskih duznosti i obavlja opsezne inspekcije agencija za provodjenje zakona da bi se sagledali svojstveni pojedinačni nedostaci institucija. Ured za ljudska prava se sastoji od 145 medjunarodnih policajaca i 17 pripadnika medjunarodnog civilnog osoblja, koji su rasporedjeni sirom zemlje.

UNMIBH

Mese Selimovica 69
Sarajevo
tel: 387-71-496-265
fax: 387-71-496-539

OHCHR: Od decembra 1998. godine OHCHR u Bosni i Hercegovini je dio Ureda Specijalnog predstavnika Generalnog sekretara UN (SRSG, zaduzen za UNMIBH). On je usmjeren na aktivnosti u obuci o ljudskim pravima i o pitanjima spolova i diskriminacije, sa posebnim naglaskom na socijalna i ekonomska prava. On nastavlja da daje podrsku mandatu Specijalnog izvjestioca Komisije za ljudska prava i ucestvuje u radu OHR-ovog Koordinacionog centra za ljudska prava (HRCC). Njegovo prisustvo je pravno zasnovano na godisnjim rezolucijama Komisije o ljudskim pravima, kao i na clanu XIII Aneksa 6 Daytonskog sporazuma.

Ured Visokog komesara za ljudska prava

PTT zgrada, Mese Selimovica 18
71000 Sarajevo, Bosnia
tel: 387 71 49 6402, 6403
fax: 387 71 49 6438

1. Izvjestaji Ombudsmena za BiH u prvoj fazi su povjerljive prirode. Ukoliko ne dodje do postivanja preporuka iz izvjestaja u toku navedenog vremenskog roka, on se objavljuje.

2.U HRCC izvjestaju iz januara 2000.godine greskom je naveden broj 248.000 za broj slucajeva koji su registrirani do kraja januara. Broj koji je trebao biti naveden je 286.000. Porast od 11.000 slucajeva koji je prikazan u ovom izvjestaju predstavlja stvarni rast od februara do aprila 2000.godine, iznad 286.000.

Office of the High Representative